

Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=25486>

Özet

Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği (Substance Use Risk Profile Scale - SURPS), ergenlerde ve genç yetişkinlerde madde kullanımına yatkınlığı öngören dört temel kişilik risk profilini ölçmek üzere geliştirilmiş bir araçtır. Bu ölçeğin Türkçeye uyarlaması, 2019 yılında Uygun ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiş olup, ergen popülasyonunda ölçeğin psikometrik değerlendirilmesi yapılmıştır. Uyarlama çalışması, orijinal ölçeğin dört faktörlü yapısının Türk kültürü ve dilinde geçerliliğini ve güvenilirliğini incelemeyi amaçlanmıştır. Bu ölçek, madde kullanım bozukluklarının önlenmesi ve erken müdahale programlarının hedeflenmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Ölçek, dört alt boyutu ölçer: Umutsuzluk (Hopelessness), Kaygı Duyarlılığı (Anxiety Sensitivity), Dürtüsellik (Impulsivity) ve Duygu Arayışı (Sensation Seeking). Bu kişilik özellikleri, bireylerin madde kullanımına başlama ve sürdürme risklerini belirlemede teorik olarak güçlü belirleyiciler olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği, SURPS, Ergen, Psikometrik Özellikler, Kişilik Risk Profilleri, Uyarlama, Madde Kullanım, Başlılık.

Yazarlar

Sabide Duygu Uygun, Ekin Cop, Özlem S. Uneri, Koray Ozdel, Elif Atar, K. M. Munir

Amaç

Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği'nin temel amacı, bireyleri madde kullanım bozuklukları açısından riskli hale getiren spesifik kişilik özelliklerini tespit etmektir. Ölçek, özellikle genç popülasyonlarda, önleyici stratejilerin geliştirilmesi ve yüksek riskli bireylerin belirlenmesi için klinik ve araştırma ortamlarında kullanılmak üzere tasarlanmıştır.

Türkçe uyarlama çalışması, orijinal İngilizce versiyon olan SURPS'un kültürel bağlamda tutarlılığını sağlamaya ve Türk ergen popülasyonunda geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı sunmayı hedeflemiştir. Bu sayede, Türkiye'deki ruh sağlığı uzmanları, madde kullanımına yönelik risk faktörlerini erken aşamada değerlendirebilmektedir.

Yapı

Ölçek, literatürde madde kullanımına yatkınlıkla ilişkilendirilen dört ana kişilik boyutunu ölçmektedir. Bu boyutlar, dört farklı alt ölçek olarak yapılandırılmıştır ve her biri madde

kullanımın farklı motivasyonel yolları temsil eder:

Umutsuzluk (Hopelessness): Depresif belirtilerle ve negatif duygudurumla başa çıkmak için madde kullanma eğilimi.

Kaygı Duyarlılığı (Anxiety Sensitivity): Kaygı ve panik belirtilerinin fiziksel sonuçlarından duyulan korkuyu yönetmek için madde kullanma eğilimi.

Dürtüsellik (Impulsivity): Sonuçları düşünmeksizin anlık kararlar alma ve hemen tatmin arayışı.

Duygu Arayışı (Sensation Seeking): Yeni, heyecan verici ve riskli deneyimlere duyulan güçlü ilgi.

Geçerlik

Uygun ve arkadaşlarının 2019 tarihli uyarılma çalışmasında, ölçeğin yapısal geçerliliği değerlendirilmek için Konfirmatorik Faktör Analizi (KFA) kullanılmıştır. KFA sonuçları, orijinal ölçekte önerilen dört faktörlü yapının Türk ergen örnekleminde yeterli düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymuştur.

Ölçeğin ayırt edici geçerliliği (discriminant validity) ve eş zamanlı geçerliliği (concurrent validity) de incelenmiştir. Alt ölçeklerin beklenen şekilde diğer ilgili psikopatoloji ölçütleriyle ilişkisi kurduğunu ve madde kullanım davranışları ile öngördüğü tespit edilmiştir. Bu bulgular, Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği'nin Türk ergen popülasyonunda psikometrik açıdan sağlam bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlılık (Cronbach Alfa katsayısı) yöntemleri ile değerlendirilmiştir. 2019 uyarılma çalışması, tüm alt ölçekler ve toplam puan için kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılık katsayıları bildirmiştir. Bu durum, ölçek maddelerinin aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Genel olarak, alt boyutların Cronbach Alfa değerleri, ölçeğin klinik ve araştırma amaçlı kullanım için yeterli düzeyde güvenilir olduğunu doğrulamaktadır. Güvenilirlik analizleri, özellikle Duygu Arayışı ve Dürtüsellik gibi alt boyutların yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermiştir.

Faktör Analizi

Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği'nin faktör yapısı, Konfirmatorik Faktör Analizi (KFA) kullanılarak test edilmiştir. Araştırmacılar, orijinal ölçekte yer alan dört faktörlü modelin

(Umutsuzluk, Kaygı Duyarlılığı, Dürtüsellik ve Duygu Arayışı) veri setine uygunluğunu incelemiştir.

Analiz sonuçları, uyarlanan ölçeğin dört faktörlü yapısının iyi uyum indekslerine sahip olduğunu ve bu yapının Türk ergen örnekleminde de geçerli olduğunu desteklemiştir. Bu, ölçeğin teorik olarak dayandığı kişilik temelli risk modelinin kültürel farklılıklara rağmen korunduğunu kanıtlamaktadır.

Araç

Test Türü: Uyarlama

Format: Genellikle 4 veya 5 noktalı Likert tipi derecelendirme ölçeği (örneğin, "Kesinlikle Katılmıyorum"dan "Kesinlikle Katılıyorum"a).

Mevcut Dil: Türkçe (Türkçe adaptasyonu yapılmıştır)

Popülasyon Grubu: Klinik ve genel popülasyon

Yaş Grubu: Ergenler (Adolescents)

Popülasyon Detayları: Uyarlama çalışması lise öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Test Metodolojisi: Öz bildirim ölçeği.

Anahtar Kelimeler

Umutsuzluk, Dürtüsellik, Kaygı Duyarlılığı, Duygu Arayışı, Psikometri, Güvenirlilik, Geçerlik, Lise Öğrencileri.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Sabide Duygu Uygun

Yazar ORCID Tanımlaması: Bilgi mevcut değildir.

Kurumsal E-posta Adresleri: Bilgi mevcut değildir.

Yazışma Adresi: st.duygu@hotmail.com

İzinler, Ücret ve Test Yeri?

İzinler ve Ücret: Ölçeğin kullanımı için gerekli izinler ve olası ücretlendirme, sorumlu yazar Sabide Duygu Uygun ile iletişime geçilerek öğrenilebilir.

Test Yeri (Uyarılma): 2019

Kaynaklar

Uygun, S. D., Cop, E., Uneri, O. S., Ozdel, K., Atar, E., & Munir, K. M. (2019). Psychometric evaluation of the Turkish version of the Substance Use Risk Profile Scale in adolescents. **Journal of Ethnicity in Substance Abuse**, 1-16. DOI: <https://doi.org/10.1080/15332640.2019.1657542>

Madde Kullanım Risk Profili Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçeğin orijinal maddeleri, bu kaynak içerikte sunulmamıştır. Maddelere erişim için ilgili bilimsel makaleye (Uygun et al., 2019) başvurulması gerekmektedir.